

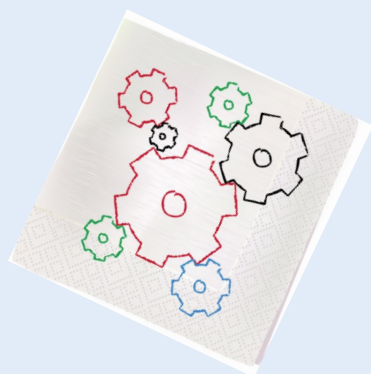
TERMPOSTEN

Nr. 1
juni 2017

SPRÅKRÅDETS NYHETSBREV
OM TERMINOLOGI

INNHold:

<u>Redaksjonens vindu</u>	2
<u>Siden sist</u>	2
<u>Nyheter</u>	3
<u>Visste du at? Om <i>Connecting Europe Facility</i> og <i>eTranslation</i></u>	3
<u>På kornet – portrettintervju med Guttorm Liebe</u>	4
<u>Aktuell term: «ransomware» på norsk</u>	4
<u>Spørsmål og svar 1: Termer oppkalte etter fagfolk</u>	5
<u>Spørsmål og svar 2: Norsk oversettelse av <i>empowerment</i></u>	5
<u>Smakebiter fra nordiske termbaser</u>	5
<u>Terminologgen</u>	6
<u>Noen kommende arrangementer</u>	6

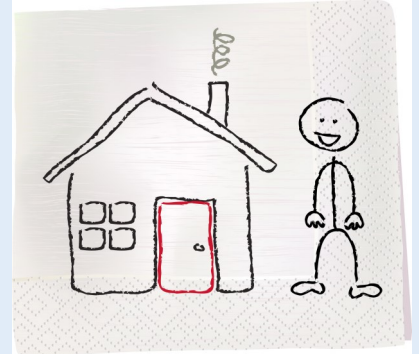


Redaksjonens vindu

Nordterm 2017 er over og vil bli omtalt nærmere under *Siden sist* nedenfor. I denne utgaven kan vi også presentere den nordisk term-basen, som ble klar i vår, i tillegg til nye prosjekter innen matema-tikk, biblioteksfag og naturfag.

I portrettintervjuet møter dere Guttorm Liebe, en ringrev innen brannfaglig terminologi. Han er brannsjef i Skien og har ledet Kollegiet for brannfaglig terminologi (KBT) i mange år med stort engasjement. Termbasen til KBT har vi presentert i et tidligere nummer av Termposten.

Som noen av leserne kanskje vet, er Språkrådet blant de statlige eta-tene som nå utredes for eventuell flytting ut av Oslo. Alternative plasseringer som utredes, er Bø i Telemark, Bergen og Stjørdal. I tillegg utredes Oslo som «nullalternativ». Vi vet foreløpig ikke hva beslutningen blir, så tiden vil vise hvor Språkrådet havner.



Vi ønsker alle en riktig god sommer!

Siden sist

Nordisk termbase

Språkrådet har hatt prosjekt-ledelsen for et toårig prosjekt for en nordisk termbase. Dette prosjektet ble avsluttet i vår. Termbasen blir omtalt under *Smakebiter fra nordisk term-baser* på side 5.

Nordterm 2017

Det største arrangementet i år, var den nordiske terminologi-konferansen Nordterm 2017, som gikk av stabelen på Kongsberg fra 12. til 15. juni. Arrangementet startet mandag 12. juni med et grunnleggende kurs i terminologi, som ble holdt av Marianne Aasgaard, fra Språkrådet og en workshop om termekserpering (innhøsting av termer), som ble ledet av Hanne Erdman Thomsen fra Danterm Research ved CBS i København.

13.–15. juni var det konferanse med ca. 30 innlegg fra hele Nor-den. Temaet for konferansen var «Hvem er brukerne termi-

nologiske ressurser – og hvor-dan når vi ut til dem?».

Norske innlegg på Nordterm

Det var flere norske innlegg på konferansen. Kirsti Pamphlet fortalte om Forbruker Europas arbeid med å lage en løsning for automatisk oversettelse til en europeisk klageportal for forbrukere, mens Sarah Jane Hails fra Difi snakket om digitalisering på tvers av grenser i Europa. Øyvind Aassve fra Direktoratet for e-helse fortalte om deres arbeid med terminologi og kodeverk og overgangen til ontologibaserte terminologier.

Naturfagsenteret og NAFO presenterte sitt arbeid med flerspråklige og tematiske ordlister for elever med norsk som andrespråk, og Paal Richard Peterson fra NRK fortalte om utfordringer i forbindelse med terminologiarbeid på tegnspråk. I tillegg presenterte Mange Hel-land fra Høgskolen i Sørøst-Norge et nyoppstartet prosjekt

for optometrisk terminologi. Ole Våge fra Språkrådet fortalte om arbeidet med den nordiske termbasen.

Tegnspråktolking

Konferansen ble tolket til alle de skandinaviske tegnspråkene (norsk, svensk og dansk). Tegnspråkene har ikke den samme gjensidige språkforståelsen som de skandinaviske talepråkene har.



Foto: Gunnhildur Stefánsdóttir

Stafettpinnen går videre

Stafettpinnen, eller Nordterm-paraplyen, er nå gitt videre til Danterm Research i Danmark, og neste Nordterm-konferanse blir i Danmark i 2019.

Nyheter

Håndbok for redningstjenesten

Justis- og beredskapsdepartementet har nedsatt en arbeidsgruppe som skal utarbeide en håndbok for redningstjenesten. Språkrådet er med i denne arbeidsgruppen fordi arbeidet også omfatter utarbeiding av en felles begrepskatalog for nøkkelbegreper knyttet til ledelse, samhandling og utøvende redningstjeneste. Arbeidet ledes av Hovedredningsentralen. Målet er å være ferdig ved årsskiftet 2017/2018.

Naturfagtermar enkelt forklart

[Naturfagsenteret](#), [Matematikk-senteret](#) og [NAFO](#) (Nasjonalt senter for fleirkulturell opplæring) samarbeider no om å lage termlister som er tilpassa elevar som ikkje har norsk som morsmål, og lærarane deira.

Termlistene inngår i ei elektronisk læringsplattform, men vil etter kvart verte tilgjengelege for alle.

Termlistene er fleispråklege med fleire nye innvandrarspråk.

Nye termprosjekt

I fjor haust lyste Språkrådet ut midlar til termprosjekt. Fleire søkte, og termprosjekt for matematikk og for bibliotekfag fekk støtte.

Begge prosjekta har starta opp. Termprosjektet for bibliotekfag, med prosjektleiing ved HiOA, nyttar Språkrådets termwiki som termbase. Termprosjektet i matematikk, som er forankra ved NTNU, har ei eiga publiseringsløsning. Begge prosjekta er toårige.

Norge med i SNOMED

I januar ble Norge medlem av organisasjonen som eier SNOMED CT, den mest omfattende ontologibaserte helsefaglige terminologien som finnes.

Arbeidet med å ta i bruk kodeverk basert på SNOMED er dermed i gang i Norge.

[Det er Direktoratet for e-helse som er norsk deltakar.](#)

Anbefalinger for parallellspråk

[Den nordiske gruppen for parallellspråklighet presenterte i mai sin avsluttende rapport.](#)

Rapporten inneholder 11 anbefalinger til universitet og høyskoler om bruk av lokale og internasjonale språk.

Språkrådet og Norges Handelshøgskoles parallellspråkprosjekt er også avsluttet, og Språkrådet vil nå bruke rapporten fra dette prosjektet til å utarbeide en mønsterpraksis for norske universitet og høyskoler.

Standard for omgrepsbeskrivingar

Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) samarbeider med andre statlege organ for å revidere [ein standard som skal beskrive kva slags metadata som skal inkluderas](#)t når offentlege verksemdar beskriv og strukturerer fagomgrepa sina.

Standarden skal inngå i arbeidet med ein framtidig felles omgrepskatalog i staten. Standarden vil kome på høyring.

Visste du at? Om *Connecting Europe Facility* og

Arbeider du med et prosjekt innen norsk språkteknologi eller automatisk oversettelse og trenger midler?

I slutten av juni lyser EU ut midler blant annet til prosjekter som vil identifisere, bearbeide og samle inn språkdatakilder som del av «CEF-byggekllossen» eTranslation. CEF eTranslation er en del av EU-programmet Connecting Europe Facility (CEF) Digital, og som navnet tilsier, handler det om å koble Europa sammen. Målet er at næringsdrivende, offentlige myndigheter og

innbyggere skal kunne utføre oppgaver på tvers av landegrensene i Europa uten hinder.

Norge er med i CEF-programmet gjennom EØS, og det er Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) som er ansvarlig for programmet i Norge. [Du finner mer informasjon om CEF Digital på Difs nettsider.](#)

[På nettsidene til EU-kommisjonen vil det bli lagt ut informasjon om utlysningen av midler.](#)



På kornet – portrettintervju med Guttorm Liebe

Guttorm Liebe er brannsjef i Skien og har lenge jobbet med brannterminologi.

Hva er det beste med jobben din?

Blandingen av teori og praksis, teknikk og «juss», det praktiske møte med folk og formell organisering, strategiske vurderinger og meget raske uttrykninger, drive en demokratisk organisasjon og autoritær beslutningstaking når det haster, osv.

Hvilken utdanning har du etter videregående skole?

Sivilingeniørutdanning på det som den gangen het NTH. Selvsagt er alle de kurs som kreves ved Norges brannskole for å kunne inneha stillingen som brannsjef gjennomført

Hva var favorittfaget ditt på barneskolen?



Foto: privat

Det var vel regning.

Hvorfor er arbeid med terminologi viktig?

Det er grunnlaget for at kommunikasjon skal bli oppfattet korrekt. Uten ensartet terminologi risikerer vi å ikke oppfatte personer og situasjoner riktig. Ensartet terminologi er også grunnlaget for at undervisning og læring henger sammen.

Om du kunne velge et annet

yrke, hvilket og hvorfor?

Jeg drømte aldri om å bli brannmann da jeg var guttunge, men ble det nesten likevel. Den gangen jeg kom inn i yrket, ønsket jeg å bidra innenfor et fagområde som ikke allerede var velutviklet. Kanskje derfor jeg aldri har fundert over det.

Hva leser du helst på fritida?

Faglitteratur er vel det jeg leser mest av på fritida. Av skjønnlitteratur blir det «krim» med biografier på andre plass.

Hva er din favoritterm

Tilluftsantennelse. Fordi dette fenomenet manglet term fram til for noen år tilbake, og jeg fikk muligheten til å lage den. *Backdraft* er en så rask tilluftsantennelse at det blir en eksplosjon. Det var mange forslag til norsk term for *backdraft*, men ikke alle egner seg på trykk ...

Aktuell term: «ransomware» på norsk?

Angrep mot datamaskiner er vanlig, og det siste store var «WannaCry», en «ransomware» som krypterte data og forlange løsepenger for å frigi dem. Men hva skal dette kalles på norsk?

Overbegrepet er *skadelig programvare*, eller *skadevare* som kortform (engelsk *malware*). *Skadevare* er en fellesbetegnelse på programvare som er laget for å ødelegge eller avbryte datasystemer, hente ut informasjon uten brukers samtykke eller få tilgang til private datasystemer. Så finnes det en rekke varianter av skadevare, blant annet *virus*, *ormer*, *trojanere*, *spionprogrammer* og «ransomware».

Vi kan dele inn typene skadevare etter ulike kriterier: måten de sprer seg på (virus og ormer), hvordan de kommer seg inn i datasystemer (trojanere) og hva de gjør (spionprogram og «ransomware»). Både spionprogrammer og

«ransomware» består gjerne av ormer eller trojanere, «WannaCry» var for eksempel en krypteringsorm.

Siden skadevare er overbegrepet, vil det mest presise være å bruke *-skadevare* som etterledd i en oversettelse, for eksempel *løsepengekadevare* eller *gisselskadevare*. Disse to er imidlertid lite brukt. Den vanligste oversettelsen er *løsepengevirus*. Da brukes virus som et allment synonym til skadevare. Fra et faglig synspunkt er det upresist. «Ransomware» er sjelden virus, men som regel trojanere eller ormer, men vi ser at virus ofte brukes som en generell betegnelse på alt som angriper datamaskiner.

Oversettelser med *-skadevare* som etterledd er altså faglig mest presist, men hvis vi skal legge utbredelse til grunn, kan det se ut til at det er *løsepengevirus* som vil gå av med seieren.

Spørsmål og svar 1: Termar oppkalte etter fagfolk

I matematikk nyttar vi ei lang rekkje samansette substantiv som byrjar med namnet på ein matematikar, t.d. *møbiusband*, *fourierrekkje*, *gausseliminasjon*, *gaussjordanreduksjon*.

Skal det vere stor eller liten førebokstav? Ved å skimme gjennom diverse nettstadar ser eg at begge delar vert nytta.

Ja, slike samansetjingar baserte på personnamn (såkalla eponym) er problematiske for mange. Vi tilrår skrivemåten du nyttar, altså *møbiusband*, *fourierrekkjer*, *gausseliminasjon* osv. (liten førebokstav, utan bindestrek). Det gjeld først og fremst godt innarbeidde fagtermar.

Det er likevel mogleg å skrive desse samansetjingane med stor førebokstav og bindestrek (*Fourier-rekkje*) eller med stor førerbokstav og s-genitiv (*Fouriers rekkje*). Det som derimot **ikkje** vil vere i tråd med norsk rettskriving, er *Fourier rekkje* (altså særskriving), som følgjer den engelske skriftradisjonen.

Du kan lese litt meir om slike eponym og skrivemåten av dei her:

www.sprakradet.no/sprakhjelp/Skriverad/Ordlister/eponym-i-fysikk-og-kjemi/

Spørsmål og svar 2: Norsk oversettelse av *empowerment*?

Hva kan vere en norsk oversettelse av *empowerment*?

[På Språkrådets nettsider anbefaler vi myndiggjøring/myndiggjering.](#) Myndiggjøring er brukt blant annet i NOU 1998: 18 *Det er bruk for alle*.

Myndiggjøring handler om å sette noen i stand til noe slik at vedkommende får myndighet i vid forstand i sin egen tilværelse, en slags hjelp til selvhjelp. Denne «noen» kan også være en selv. Myndiggjøring kan altså dekke både myndiggjøring av andre og myndiggjøring av en selv. Det tilhørende verbet blir å *myndiggjøre*.

Tidsskrift for den norske legeforening hatt flere diskusjoner om «empowerment», der alternativ som *styrking*, *pasientstyrking*, *mestringsstyrking*, *myndiggjøring* og *mestring* har blitt nevnt. [Tidsskriftet landet på styrking for «empowerment»](#), og verbet vil da bli å *styrke*.

Smakebiter fra nordiske termbaser: *Nordisk mobilitet*

Skal du flytte til eller studere i eit anna nordisk land? Då kan omgrep som t.d. ‘examen’ i Sverige, ‘urval’ i Finland, ‘lilleskole’ i Danmark vere forvirrande.

Nordiske språknemnder og terminologiorganisasjonar har difor utvikla ein fritt tilgjengeleg termbase som no er klar,

Termbase til støtte for nordisk mobilitet: <http://nordterm.terms.dk/portal/nn/>

Ved å søkje på framande, nordiske omgrep frå utdanningsfeltet eller arbeidsmarknaden kan du få det tilsvarande norske omgrepet. Om eit slikt omgrep ikkje finst i Noreg, vil du få ei omsetjing av defini-

sjonen til norsk.

Termbasen inneheld 206 omgrep på kvart av språka dansk, finsk (både finsk i Finland og finsk i Sverige), islandsk, norsk (både bokmål og nynorsk) og svensk (både svensk i Sverige og svensk i Finland), til saman 1648 termar.

TERMINOLOGGEN

Du finner en oppdatert kalender over kommende terminologirelaterte arrangementer på våre nettsider: www.sprakradet.no/Sprakarbeid/Terminologi/kalender/

Noen kommende arrangementer

Neste uke pågår den store, internasjonale fagspråkkonferansen [Language for Specific Purposes \(LSP\)](#) i Bergen.

I høst kan du delta på følgende konferanser og seminar om terminologi og fagspråk:

6.–7. oktober 2017: [XIII Jornada Realiter](#), Barcelona, Spania.

25.–27. oktober 2017: [Workshop om termplanering och termbruk i svenskan](#), Uppsala, Sverige.

25.–27. oktober 2017: [SLOVKO 2017](#), Bratislava, Slovakia.

13.–14. November 2017: [Colloque Internationa “Terminologie\(s\) et traduction. Les termes de l’environnement et l’environnement des termes”](#), Bucuresti, Romania.

TERMINOLOGIARBEID I SPRÅKRÅDET

Postadresse:
Postboks 8107 Dep
NO-0032 OSLO

Besøksadresse:
Observatoriegata 1 B
NO-0254 OSLO

Telefon: 22 54 19 50
Telefaks: 22 54 19 51
E-post: term@sprakradet.no
www.sprakradet.no
www.sprakradet.no

Språkrådet

RIKTIGE TERMER
GIR GODT FAGSPRÅK

Språkrådet har et overordnet, nasjonalt ansvar for å samordne utvikling og tilgjengeliggjøring av norsk terminologi. Arbeidet med terminologi er plassert i seksjon for fagspråk og språk i samfunn og høyere utdanning. Tre rådgivere arbeider på området, og de samarbeider tett med Språkrådets fagråd for fagspråk og språk i samfunn og høyere utdanning. På området skal Språkrådet

- ta initiativ til, legge til rette for og samordne aktivitet
- være en aktiv pådriver for forsknings- og utviklingsarbeid
- søke å koordinere praktisk terminologiarbeid i næringslivet
- assistere fagmiljøer og hjelpe til med å bygge opp termbaser
- bygge allianser som kan føre til økt interesse og ansvar for norsk terminologi og fagspråk
- gi råd til offentlig forvaltning, næringsliv og publikum

www.sprakradet.no/Sprakarbeid/Terminologi/

Språkrådet gir ut en rekke publikasjoner, blant annet *Termlosen*, en innføring i terminologiarbeid. [Du kan lese mer om Termlosen her.](#)